

Rad na predstavi "Kolona...opet"

Schönfeld, Hana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:602670>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-09**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)



SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA KAZALIŠNU UMJETNOST
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ KAZALIŠNE UMJETNOSTI
SMJER NEVERBALNI TEATAR

HANA SCHÖNFELD

RAD NA PREDSTAVI

KOLONA... OPET

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: izv. prof. art. Jasmin Novljaković

SUMENTOR: Marijan Josipović, asistent

Osijek, 2023.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____

rad _____ pod _____
diplomski/završni naslovom

te _____ mentorstvom

rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. INSPIRACIJA.....	2
2.1. Invazija Rusije na Ukrajinu 2022. – 2023.	2
2.2. Andrzej Wróblewski	4
3. BARUTANA I KATAKOMBE	7
4. SCENOSLIJED.....	8
4.1. PRVA SCENA – AMBIJENTALNO KAZALIŠTE	9
4.2. DRUGA SCENA – BUĐENJE	12
4.3. TREĆA SCENA	14
4.4. ČETVRTA SCENA.....	16
4.5. PETA SCENA – TEATAR SJENA	18
4.6. ŠESTA SCENA – VIZUALNI TEATAR.....	21
5. KOSTIMOGRAFIJA I SCENOGRAFIJA.....	23
6. ZAKLJUČAK	24
7. LITERATURA.....	25
8. SLIKE	26
9. SAŽETAK	27
10. SUMMARY	27
11. ŽIVOTOPIS	28

1. UVOD

“Sinoć sam mogao hladno da ubijem ljudsko biće i time pomognem ovoj mojoj i onoj njegovoj bagri u zapišavanju teritorije za pljačku, dobro zakamufliranu religijom i patriotizmom a od mene su napravili hipnotisanog majmuna, zaslijepjenog mržnjom, spremnog da ubija za bogate, za one koji su svoju djecu odavno izmjestili na skupe svjetske koledže? Odsad bez mene. Nisi bio prvi u kog sam pucao, ali buraz, bićeš zadnji. Ja od danas više ne pucam ni u koga, ni za koga, ni za šta. Dovedite svoju djecu neka se sami bore za vaš porodični biznis i vaše bogove pa neka se malo oni ponosno valjaju u blatu i u svojoj i tuđoj krvi. Ja se izvinjavam, ali stvarno imam pametnijeg posla.”¹

Opće je poznato kako ljudi najbolje uče na tuđim pogreškama. Jedan od prvih zapisanih ratova dogodio se 2300. godine prije Krista u Mezopotamiji. Zapanjujuća je činjenica da se nakon svih tih godina i dalje svjedoči svakodnevnim ratovima i užasima koje oni donose. Razočaravajuće je gledati kako čovječanstvo uporno ponavlja identične pogreške u jednakim situacijama, ali različitim okolnostima. Oduvijek me zanimalo zašto, kako i iz kojeg razloga dolazi do ratova. Potreseni sukobima između Ukrajine i Rusije, uz pomoć i mentorstvo izv. prof. art. Jasmina Novljakovića i sumentorstvo asistenta Marijana Josipovića, kolega Silvijo Švast i ja odlučili smo obraditi temu rata u svojem diplomskom ispitu iz neverbalnog teatra. Zajedno s kolegama prve godine diplomskog studija neverbalnog teatra, kojima je to bio ispit iz majstorske radionice *Vizualno kazalište i pokret* napravili smo ispit pod nazivom *Kolona...opet*. U ispitu su sudjelovali Anabela Sulić, Bojan Dronjak, Silvija Dogan, Bruno Osmanagić, Martina Hrlić Rogić, Ena Jagec, Melissa Prebeg, Mia Kevo, Silvijo Švast i Hana Schönfeld. Ispit je održan 1. srpnja 2022. godine u prostoru Barutane i oko nje, na obali Drave u Osijeku. *Kolona...opet* govori o širokom rasponu emocija koje ljudi proživljavaju u ratu, o njihovim strahovima, hrabrostima, nadanjima, gubicima, patnjama i herojstvu. Na različitim lokacijama i različitim tehnikama kazališta prikazane su situacije kroz koje prolaze oni koji nisu htjeli, trebali i zaslužili biti dijelom rata. U ovom ću radu opisati proces rada na ispitu, objasniti što nam je bila inspiracija, kojim smo se kazališnim tehnikama koristili te kako smo osmišljavali i radili na scenama.

¹ Feđa Štukan, Blank, Izdanje: Buybook, 2022.

2. INSPIRACIJA

Rat je jedno od najtužnijih, najgorih i najsrमतnijih produkata čovječanstva. Tragičnost leži u činjenici da je rat svakodnevica čovječanstva oduvijek - neprestano živi i, za razliku od svojih žrtava, nikad ne umire. Isti se osjećaji, emocije, situacije i zločini ponavljaju svakim novim ratom, a nas se, nažalost, tiču samo kad nam se približe. Užasnuti ponovnim izbijanjem sukoba u veljači 2022. godine između Rusije i Ukrajine započinjemo razgovor i jednoglasno odabiremo rat za temu našega zajedničkog ispita. U razgovoru smo otvorili bezbroj tema i pitanja koja one nose. Zašto dolazi do rata? Kako je moguće da u 2022. godini imamo potrebu kao civilizacija i dalje ratovati? Kako rat izgleda? Kako se osjećaju majke čiji sinovi svojom ili tuđom voljom odlaze u rat? Kako se osjećaju djeca koju očevi napuštaju radi borbe za nešto što ni oni sami ne razumiju? Dokad ćemo kao civilizacija nesuglasice rješavati nasiljem? Kako bismo uopće približno uspjeli dati odgovore na ta i još brojna druga pitanja, morali smo shvatiti uzroke i ciljeve Ukrajinsko-ruskog, ali i općenito rata.

2.1. Invazija Rusije na Ukrajinu 2022. – 2023.

Zajednička povijest i prošlost Rusije i Ukrajine spominje se već u 19. stoljeću. Kijevska Rusija (862. do 1242.godine.) savez je kneževina na području današnje Ukrajine, dijela Rusije i Bjelorusije. S vremenom se Kijevska Rusija raspada zbog nemogućeg bivanja jednom političkom cjelinom, unatoč činjenici da je bila ujedinjena istom religijom i zajedničkim jezikom. Nakon raspada na više kneževina, putevi se tih nacija razilaze i počinju se oblikovati novi jezici, nove kulture i politički identiteti, prilično slični, ali ipak različiti. Unatoč nesuglasicama Ukrajina je kasnije bila dio Sovjetskog saveza. Devedesetih godina prošlog stoljeća dolazi do raspada Sovjetskog saveza te se Ukrajina odlučuje prozapadno orijentirati, dok Rusija i Bjelorusija odlučuju formirati savezništvo. Veliki ugovor potpisan je 1997. godine kojim Rusija priznaje ukrajinske granice zajedno s poluotokom Krimom, na kojem živi većina etničko ruskog stanovništva. Dolaskom Vladimira Putina na vlast 1999. godine započinju, za današnju situaciju, značajnije nesuglasice između Ukrajine i Rusije. Godine 2008. Ukrajina započinje pregovore o ulasku u NATO, no 2010. godine odustaje od pridruživanja, kojem se Rusija

protivila. Ukrajina se nakon toga pokušala pridružiti Zapadu ulaskom u Europsku uniju. Viktor Janukovič postaje predsjednik Ukrajine 2010. godine te provodi proruskiju politiku. Masovni prosvjedi, poznati kao Euromajdan, u Ukrajini započinju 2013. godine nakon odluke ukrajinske vlasti o odgađanju potpisivanja sporazuma o pridruživanju Europskoj uniji pod pritiskom Rusije. Krim je nakon toga anektiran od strane Rusije u ožujku 2014. godine. Sukobi su se brzo proširili na istočni dio Ukrajine, gdje su proruski separatisti, podržavani od strane Rusije, preuzeli kontrolu nad dijelovima Donbasa. To je dovelo do građanskog rata i kontinuiranih sukoba između ukrajinskih snaga i proruskih separatista, koji traju do danas. To je bio početak nikad proglašenog rata, koji je doživio svoj vrhunac, odnosno ponovni početak u veljači 2022. godine. Od kraja hladnog rata ruska invazija na Ukrajinu postaje najveća prijetnja miru i sigurnosti Europe. Nakon govora Vladimira Putina u kojem je bio usredotočen na ukrajinski identitet i državnost, ukrajinski predsjednik Volodimir Zelenski poručuje kako Ukrajinci žele mir, ali da će se Ukrajina braniti. Nakon njegove izjave Putin najavljuje početak “specijalne vojne operacije” te započinju eksplozije u većim gradovima diljem Ukrajine. Brojne države osudile su Putinov napad te obećale uvođenje sankcija prema Rusiji, a s druge strane povećale i pružile humanitarnu i ekonomsku pomoć Ukrajini.

Rat u Ukrajini potresao je cijeli svijet uključujući i Hrvatsku. Osim gospodarskih i ekonomskih posljedica, ruska je invazija na Ukrajinu Hrvate podsjetila na vlastitu sudbinu devedesetih godina prošlog stoljeća. Domovinski je rat (1991. – 1995. godine) ostavio velike posljedice i oblikovao Hrvatsku kao državu i društvo, a njegov se utjecaj, nažalost, osjeća i danas. Ožalošćeni sudbinama ukrajinskog stanovništva te sudbinama svih ljudi koji su bili primorani proživjeti rat, odlučili smo u ispitu govoriti o njihovim osjećajima, emocijama i situacijama koje su neizbježne u ratu.

2.2. Andrzej Wróblewski

Velika inspiracija u stvaranju *Kolona... opet* bio nam je Andrzej Wróblewski, poljski slikar rođen 1927. godine u Poljskoj. Jedan od najpoznatijih umjetnika poslijeratnog razdoblja u Poljskoj, koji je bio istaknut i prepoznatljiv po svojemu jedinstvenom stilu i izrazitoj umjetničkoj viziji. Njegova su djela često bila introspektivna i intimna prikazujući ljudsku figuru i psihološke elemente. Wróblewski je stvorio niz slika koje su se bavile poslijeratnim traumama i iskustvima, te je njegova umjetnost često bila produktom istraživanja posljedica rata na društvo i ljudsku psihu.



Slika 1: Andrzej Wróblewski

Inspiraciju za rad na scenama pronalazili smo u umjetničkim djelima Andrzeja Wróblewskoga. Najviše su me dotaknule njegove dvije slike iz zbirke koju je napravio četrdesetih godina prošlog stoljeća. U tom se razdoblju Wróblewski koristio simbolikom plave boje kao oznakom nematerijalnosti. Uz to, najpoznatija njegova djela te zbirke su *Syn i zabita matka / Sin s mrtvom majkom, Zabity maz / Mrtvi suprug* i *Matka z zabitym synem / Majka s mrtvim sinom*.



Slika 2: Rozstrzelanie V - Andrzej Wróblewski

Rozstrzelanie V jedno je od najpoznatijih Wróblewskovih djela. Prikazuje čovjeka i malenog dječaka koji žalosno, ali dostojanstveno i smireno iščekuju svoje strijeljanje gledajući u raspadnuto, već ubijeno tijelo. Slika prikazuje grub kontrast između brutalnosti nasilnika i nevinosti djeteta. Ta je slika u meni probudila bezbroj emocija. Promatramo golo, bespomoćno i nedužno dijete koje se našlo u slijepoj ulici koja nema izlaza. Njegovo lice jasno prikazuje zrelost i svjesnost nemoći u toj situaciji. Njegove oči otkrivaju dojam unutarnjeg dvoboja. S jedne su to strane oči znatiželjnog djeteta koje sve zanima, koje želi vidjeti i okrutnu smrt jer je to u njegovomu malenom umu još neistražena tema, a s druge

strane dječaka koji je preko noći postao muškarac koji se hrabro treba suočiti i prihvatiti svoju okrutnu sudbinu. Sjena dječaka pomalo asocira na vojnika u odori, što daje neku novu tematiku toj slici. Također, kontrast između golog dječaka i muškarca u odijelu pokraj njega otvara bezbroj novih tema. Gledamo dječaka koji još nije imao ni priliku na sebi isprobati “odijelo”, odnosno koji tuđom voljom neće dobiti priliku iskusiti život, osjetiti njegove čari i istražiti sve pustolovine koje život nosi sa sobom, a koje je mogao “odjenuti” na sebe. Što sam duže

promatrala tu sliku i svaki put kad je sada pogledam, mogu razmišljati o njoj beskonačno dugo i svaki ću put vidjeti novu tugu i novu bol koju ona pruža.



Slika 3: Rozstrzelanie VIII - Andrzej Wróblewski

Rozstrzelanie VIII također spada u Wróblewskovu zbirku slika koje opisuju sudbine ljudi tijekom Drugoga svjetskog rata i njemačke okupacije Poljske. Na toj slici vidi se više osoba koje iščekuju ili su već doživjele strijeljanje. Lica muškaraca koja vidimo hladna su, ispijena i gotovo identična, kao da je Wróblewski htio prikazati njihovu međusobnu povezanost, njihovu zajedničku patnju i sudbinu. Njihov je položaj tijela također vrlo sličan, kao da su se zgrčili od straha i neizvjesnosti osjećaja koji će uskoro okusiti. Prekrasan mi je i vrlo dirljiv detalj držanja za ruke čovjeka koji je doživio i onoga koji čeka svoju smrt. Obrnuto od prošle slike, na ovoj sjena čovjeka u zelenom kaputu slični figuri djeteta. Sjena izgleda kao djevojčica u haljini koja se skriva iza oca i pokušava pobjeći iz situacije. Plavo-zelene nijanse koje prevladavaju na dvojici već ubijenih muškaraca pojačavaju hladnu atmosferu i beznadnost nemoćnih žrtava okrutnog rata. To nas je djelo u potpunosti inspiriralo za scenu *Strijeljanje* o kojoj ću govoriti kasnije.

3. BARUTANA I KATAKOMBE

Osječka Barutana izgrađena je tijekom 18. stoljeća, u vrijeme kad je grad Osijek bio dio Habsburške Monarhije. Njezin naziv jasno otkriva njezinu funkciju i svrhu u prošlosti - prostor za skladištenje baruta i streljiva koje je služilo za obranu grada Osijeka i okolnog teritorija. Njezini snažni, čvrsti i debeli zidovi služili su sprječavanju eksplozija u slučaju nesreća. Kamena arhitektura omogućavala je sigurno skladištenje opasnih materijala. Osječke katakombe također potječu iz 18. stoljeća i još se nazivaju Krunskom utvrdom. Krunska utvrda obično označava stratešku vojnu utvrdu koja je služila za obranu i često je bila povezana s kraljevskim ili vojnim vlasništvom. Iako su značajna i kulturna vrijednost grada Osijeka, o Barutani i osječkim katakombama nema puno dostupnih informacija.

U suvremenom se razdoblju Barutana koristi kao kulturna institucija za različite glazbene i kazališne manifestacije i druge kulturne događaje. Osječke su katakombe postale omiljeno prvosvibanjsko izletišta Osječana. Studenti osječke Akademije za umjetnost i kulturu tim se mjestima već godinama koriste za održavanja ispita i predstava. Povijest i izgled Barutane idealno se uklopila u tematiku našeg ispita *Kolona... opet*. Njezin mračan i hladan prostor nudi atmosferu koja izaziva osjećaj nelagode i tjeskobe. Cilj korištenja prostorom Barutane bio je nedostatkom svjetlosti i topline stvoriti publici osjećaj izolacije i nesigurnosti. Rabeći prostor katakombi, htjeli smo odati dojam nemoći, odnosno nadmoći koju imaju oni koji su ljude prisilili na bijeg u skloništa. Boravak u tim ograničenim i mračnim prostorima izaziva osjećaj zatvorenosti i klaustrofobije, dok livada iznad katakombi prikazuje slobodu, svjetlost i moć onih koji se na njima nalaze.

4. SCENOSLIJED

“Dakle, moramo imati taj *ključ* kojim se spektakl otključava, kako govori Artaud, odnosno, kako bi neki drugi rekli, moramo imati *adresu*, kome taj spektakl upućujemo, *temu*, ili šta mu upućujemo, *ideju*, zašto mu to šaljemo i *sredstva* koja će garantovati da će poslato i stići na adresu zajedno s temom i idejom.”²

Nakon što smo utvrdili teme kojima se u ispitu želimo baviti te što želimo postići s prostorom u kojem će se on odvijati, započeli smo konkretan rad na scenama. Zbog velikog broja studenata, u prvoj smo se fazi rada podijelili u više skupina. Cilj je bio s istom inspiracijom dobiti što raznolikije situacije različitim tehnikama kazališta. Ja sam dobila priliku raditi s kolegom Silvijem Švastom i kolegicom Anabelom Sulić. Ideja je bila u pet različitim situacija prikazati kako okolnost rata utječe na mladi bračni par. U tom smo se dijelu procesa odlučili usredotočiti na dramsku situaciju i usmjeriti se na glumačke, partnerske odnose. Koristili smo se običnim drvenim stol, dvjema stolicama i minimalističkom rekvizitom koja nam je bila potrebna za stvaranje scena. U prvoj smo sceni prikazali djevojku koja uzbuđeno s radosnim iščekivanjem postavlja stol za objed. Ubrzo u daljini ugleda svojeg partnera te mu zaljubljeno skače u zagrljaj. Njezin je partner romantičan i pokazuje uzajamno uzbuđenje i ljubav tako što joj poklanja cvijet kao znak pažnje i zahvale. Na taj smo način prikazali par koji složno dijeli i raduje se sitnicama koje grade početak ljubavnog odnosa između dvoje ljudi. U sljedećoj smo sceni pokušali prikazati prolaznost vremena koja je pozitivno utjecala na par. Njih su dvoje još složniji i zaljubljeniji, uživaju u zajedničkom plesanju, izmjenjivanju sretnih pogleda i poljubaca. U trećoj smo sceni prikazali neizrečen sukob između partnera. Djevojka s jednakim žarom iščekuje mladića kao u prvoj sceni, no njegov dolazak i reakcija upućuju na to da se dogodilo nešto negativno. Sljedeća situacija počinje sjedenjem za stolom s vidljivom obostranom tugom. Mladić se ustaje i odlazi, a djevojka ga pokušava spriječiti hvatanjem za ruku. Svjesna je ozbiljnosti njegova odlaska te nezadovoljno prihvaća njegov poljubac i oprašta se s njim. Posljednja, peta

² Boro Stjepanović; Gluma III.; IGRA, drugo izdanje, Novi Sad, 2005., str. 156.

scena započinje ondje gdje je četvrta završila. Mladić je već prilično udaljen od djevojke, ali ona, svjesna situacije u koju se upušta, trči za njim i odlazi u nepoznato. U tih smo nekoliko scena pokušali prikazati emocije i osjećaje kroz koje prolaze ljudi kad su primorani napustiti dom i svoj prijašnji život zbog rata. Kasnije smo u procesu te scene obogatili teatrom sjena koristeći kretnje i oblik sjena kao različito komuniciranje osjećaja i radnji. Sjenama smo uspjeli naglasiti “kadrove” koje smo htjeli prikazati publici misterioznom i čarobnom atmosferom stvarajući intenzivnu povezanost između publike i nas izvođača.

4.1. PRVA SCENA – AMBIJENTALNO KAZALIŠTE

Nakon prve smo faze rada međusobno pogledali scene različitih skupina i počeli ih oblikovati u cjelinu. Za prvu smo scenu odabrali prostor osječkih katakombi. Cilj je bio odmah na početku uvesti publiku u atmosferu izvedbe izbjegavajući klasičan početak predstave. Publika je nesvjesno potaknuta istraživati i kretati se prostorom te na taj način postaje aktivni sudionik, što joj daje dinamično i drugačije iskustvo gledanja predstave. Koristeći se tehnikama ambijentalnog kazališta, uzeli smo u obzir specifičnost arhitekture i izgleda te na taj način naglasili interakciju između izvedbe i okoline. Rabeći katakombe u toj temi izvedbe, povukli smo paralelu s njihovim značenjem i samom funkcijom u prošlosti.

„Inscenacija i predstava koja je koncipirana polazeći od nekog novog „prirodnog“ prostora i u odnosu na njega (znači izvan kazališnih ustanova). Veliki dio posla predstavlja traženja prostora, koji je često neobičan, povijesno konotiran ili prožet posebnom atmosferom: hangar, napuštena tvornica, gradska četvrt, kuća ili stan.“³

³ Pavis, Patrice (2004). Pojmovnik teatra. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o., str.26



Slika 4: Prva scena – *Gigantske lutke i scene unutar lukova katakombi*

“Kada nije arhitektonski trajno određen nego je za svaku posebnu priliku drugi i drugačiji, kada uz to nije namjenski, pozorišni scenski prostor je tzv. *ambijent*: neki trg, ulica, obala ili bilo što drugo što oni koji o prostoru odlučuju izaberu kao mjesto izvođenja predstave. Ambijent nije tehnički opremljen, niti je zvučno i svjetlosno izolovan od spoljenog svijeta. Određen je kao mjesto akcije i funkcionalan onoliko koliko je to sam po sebi, scenografske intervencije na njemu su minimalne ili nikakve.”⁴

Koristili smo tri ulaza, odnosno luka katakombi i livadu iznad njih. U svakom se ulazu periodično odvijala jedna scena, a iznad na livadi su stajale gigantske lutke koje su prikazivale političare koji započinju, kontroliraju i upravljaju cijelim ratom. Na taj smo način iskoristili

⁴ Boro Stjepanović; Gluma I.; RAD NA SEBI, drugo izdanje, Novi Sad, 2005., str. 66

veliku, vizualnu atrakciju gigantskih lutaka naglašavajući glavni značaj, snagu i veličinu utjecaja političara na sami rat. U katakombama smo reflektorima kadrirali scene ljudi koji se pripremaju za nadolazeći rat, a iznad njih političare kako veselo i zadovoljno reagiraju na tugu i očaj bespomoćnih ljudi. Scena završava mladićevim odlaskom u rat i djevojčinim odabirom praćenja njega u nepoznato. Djevojku u rat odlučuje slijediti i ostatak skupine oblikujući dugačku kolonu, odnosno izbjeglištvo. Bez riječi i doslovnog poziva u kolonu, uspjeli smo u publici probuditi osjećaj nesigurnosti, dezorijentiranosti i neodlučnosti trebaju li se pridružiti i postati dio „naše” kolone, kolone koja se u povijesti neprestano ponavlja. Nakon publikina prihvaćanja i dolaska u koloni smo zajedno ušli u prostor Barutane, gdje se nastavila odvijati izvedba.



Slika 5: Prva scena - Odlazak u kolonu

4.2. DRUGA SCENA – BUĐENJE

Mijenjanjem lokacije izvođenja ispita i odlaskom u unutarnji prostor Barutane uveli smo gledatelje u samu izvedbu i započeli drugi dio predstave. Prostor smo prenamijenili i postavili stolice za publiku ispred visokih drvenih konstrukcija, koje inače imaju svrhu tribina na kojima se nalazi gledalište. S lijeve i desne strane publike nalazile su se uske, ali dugačke dvije scene. Na taj smo način publiku “zatvorili” u kocku i učinili ih sudionicima predstave.

“Poslanje gledatelja je biti promatrač, ali više – biti svjedok. Svjedok nije netko tko svuda zabada nos, tko se trudi biti najbliže ili se ubacivati u radnju drugih. Svjedok se drži ponešto sa strane, ne želi se miješati, želi biti svjestan i vidjeti to što se događa od početka do kraja, kao i sačuvati to u pamćenju; slika događaja treba ostati u njemu samome.”⁵



Slika 6: Druga scena - *Buđenje*

⁵ Jerzy Grotowski, O kazalištu i glumi, Srednja Europa, Zagreb, 2020. , 62.str.

Na sceni su se nalazila “brdašca” izrađena od naših nepomičnih tijela, prekrivena nevinim, bijelim plahtama. Zidovi Barutane bili su prekriveni projekcijama vode, a zaobljeni oblik stropa dodatno je obogatio atmosferu prolaznosti i cikličnosti života. Atmosferu je gradila *Simfonija tužnih pjesama (Symfonia pieśni żalonych) - Simfonija br. 3, op. 36*. Tu je skladbu napisao poljski skladatelj Henryk Mikołaj Górecki te je posvećena žrtvama nacističkog Holokausta i njihovim tragičnim događajima tijekom Drugog svjetskog rata. Simfonija se bavi teškim temama ljudske patnje i budi osjećaje tuge noseći snažnu emocionalnu poruku. Koristeći se tom simfonijom kao pozadinom atmosfere, htjeli smo odati suosjećanje žrtvama Holokausta, ali i podsjetiti publiku na važnost pamćenja takvih tragičnih događaja kako se ne bi ponovili u budućnosti. Kako su se glazba i projekcije nježno i polagano počele kretati kroz prostor, tako su se naša tijela ispod bijelih plati počela blago i umirujuće buditi. Cilj je bio suptilno i bez vidljivog napora izvući se iz ljuštura koje su plahte prikazivale. Tijelo po tijelo se budilo i ustajalo u novi život nakon kolone. Na ironičan smo način prikazali leptirovo rađanje iz ljuštura, koje inače označava novi početak i novu priliku, odnosno situaciju ljudi koji su nakon kolone napustili stari način života i zakoračili u potpuno drugačiji život. Prateći drugi dio simfonije i promjenu projekcije, naša tijela dobivaju brži tempo i ritam, stvarajući dinamičan kontrast prema prvom dijelu scene. Prikazali smo retrospekciju normalnih događaja ljudi prije rata, njihove radosne i vesele emocije te složno druženje i uživanje u danu. Svakodnevne rituale ljudskih života prekidaju sirene za uzbunu unoseći mrak u prostoriju. Ručne se baterije počinju panično i histerično paliti pa osvjetljavati nove putove kojima moramo krenuti.

4.3. TREĆA SCENA

Potaknuti umjetničkim djelima Andrzeja Wróblewskog, u ovoj smo sceni odlučili prikazati surovost i okrutnost čina strijeljanja kako bismo publiku što više potaknuli na razmišljanje o ljudskoj patnji i okrutnosti koju žrtve rata proživljavaju. Laganim korakom, osvjetljavajući samo stopala ručnom baterijom, u koloni smo se podijelili na lijevu i desnu stranu publike te se na praktikablama koji su “ograđivali” publiku poredali u dvije vrste.

“Glumci, isto tako, mogu djelovati između gledatelja ne videći ih, gledajući kroz njih kao da su od stakla; mogu između gledatelja unositi konstrukcije i ne uključivati ih u akciju već više u arhitekturu akcije, davajući im vizualni smisao ili im smanjivati prostor preko njegovog zgušnjavanja i ograničavanja.”⁶



Slika 7: Treća scena - Streljanje

⁶ Jerzy Grotowski, O kazalištu i glumi, Srednja Europa, Zagreb, 2020., str. 11

Ručne baterije postavili smo ispred svojih uspravnih tijela koja su nepomično stajala. Snažni udarac gigantskih lutaka iz prve scene označio je pucanj te su tijela počela padati. Nakon nijeme stanke od nekoliko sekundi tijela se lagano oporavljaju i slažu u istu vrstu koju opet prekida snažan pucanj. Tijela već naviknuta na bol i patnju koju im rat donosi repetitivno padaju brže te se ustaju žustrije i odlučnije. Strijeljanje se prekida pjesmom poljskog skladatelja Abela Korzeniowskog *Song of Time*, koja prati projekcije razrušenih i bombardiranih gradova. Ponovno u dvjema kolonama napuštamo publiku, prolazimo pokraj gigantskih lutaka i odlazimo natrag na tribine.

“Projekcije zadovoljavaju sve moguće dramaturgijske funkcije: efekt ugođaja, verbalno očuđenje, slike ili ilustracije, sučeljavanje živog i imaginarnog...”⁷



Slika 8: Treća scena - Projekcije razrušenih gradova

⁷ Pavis, Patrice (2004). *Pojmovnik teatra*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o.

4.4. ČETVRTA SCENA

U sljedećoj smo sceni postavili cilj naglasiti kontrast i brzinu moguće promjene između sklada i razora odnosa među ljudima. Kako bismo to postigli, koristili smo se različitim razinama tribina primjenjujući žuto, bijelo i crveno svjetlo kao ključne elemente vizualnog prikaza promjene među ljudima. Žuta rasvjeta simbolizirala je trenutke i osjećaje harmonije unutar skupine, međusobno razumijevanje, zajedničko sudjelovanje u aktivnostima, dijeljenje smijeha i pružanje potpore jedni drugima. Zaustavljanjem žutog svjetla i prijelazom na bijelo svjetlo označili smo kraj trenutaka sklada i suradnje. Pod bijelim smo svjetlom stajali nepomično, s pogledima usmjerenima prema publici, čime smo metaforički prikazali osudu svih nas koji pasivno promatramo svijet i sukobe oko sebe ne poduzimajući konkretne korake za promjenu. Nakon bijelog, palilo bi se crveno svjetlo koje je označavalo trenutke sukoba i borbe.



Slika 9: Četvrta scena - *Osuda*

Rabeći elemente i tehnike podrške fizičkog teatra Jerzya Grotowskog, prikazivali smo dramatične situacije i njihove posljedice. Izmjenom i repeticijom tih scena svjetlosnim smo promjenama gradirali zaoštavanje situacije i pojačavali pokrete unutar scena.



Slika 10: Jerzy Grotowski

“Postepeno smo došli do onog što bismo mogli nazvati “organskom akrobacijom” koja je direktna preko određenih dijelova tijela-pamćenja, kroz određene predosjećaje tijela-života. Stvara se to u svakome na njegov vlastiti način i drugi to prihvaćaju na svoj način.”⁸

⁸ Jerzy Grotowski, O kazalištu i glumi, Srednja Europa, Zagreb, 2020. str.101

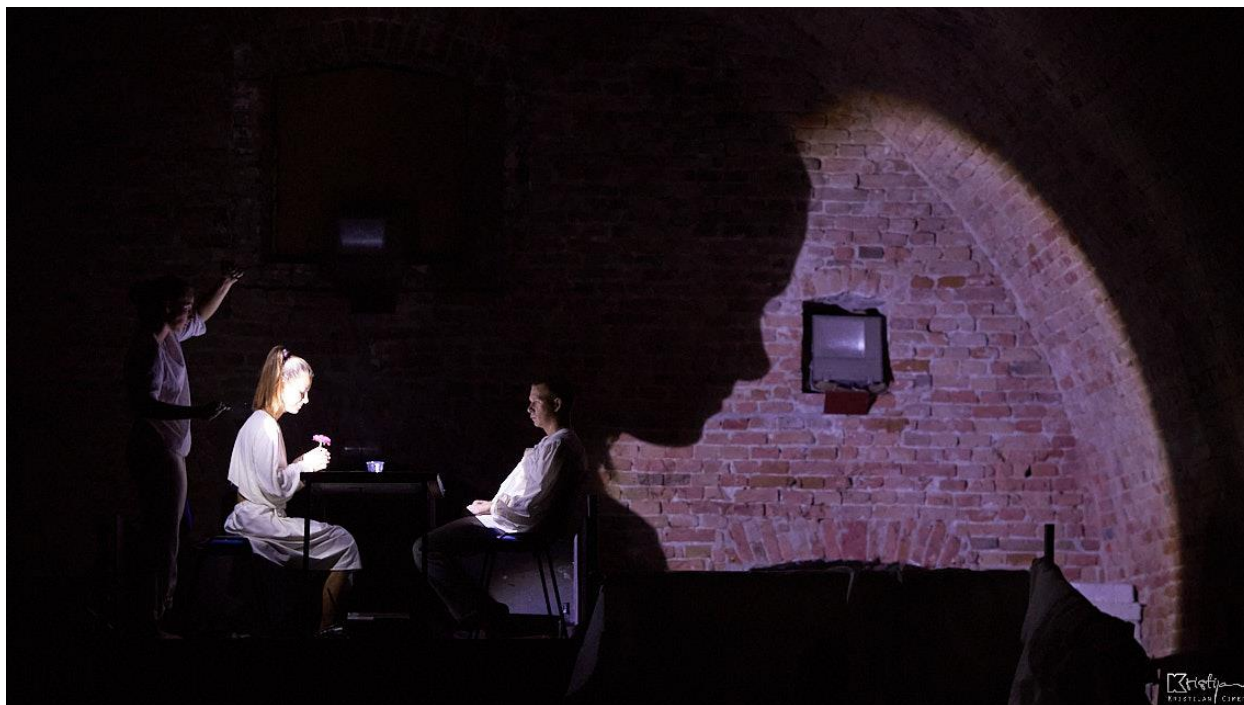
4.5. PETA SCENA – TEATAR SJENA

U nastavku svoje izvedbe ponovno smo se služili tehnikom repeticije kako bismo stvorili dublje slojeve značenja i obogatili vizualni identitet predstave. Taj je dio izvedbe posebno bio usmjeren na prikazivanje emocionalnih stanja i unutarnjih konflikata likova koje je publika već imala priliku pratiti u prvoj sceni kod katakombi. Kako bismo usmjerili pažnju publike na pojedinačne osobe i njihove emocionalne reakcije, koristili smo se tehnikom teatra sjena naglašavajući specifične kadrove. Na sceni je bio potpuni mrak, a pojedinci su ručnim svjetiljkama oživljavali scene koje su se odvijale na različitim razinama tribina. Jedna je svjetiljka bila usmjerena na pojedinca naglašavajući njegovo prisustvo i radnju na sceni, dok je druga svjetiljka bila namijenjena za teatar sjena, gdje smo prikazivali apstraktne i simbolične slike kako bismo prenijeli unutarnje osjećaje i razmišljanja likova na dubljoj razini.

“Svjetlo intervenira u predstavu. Ono nije samo dekorativno, nego sudjeluje u stvaranju smisla predstave. Njegove dramaturgijske i semiološke funkcije su bezbrojne: osvjetliti ili komentirati neku radnju, izdvojiti nekog glumca ili scenski element, stvoriti atmosferu, dati ritam predstavi, omogućiti iščitavanje režije, osobito razvoj argumenata i osjećaja, itd.”⁹

Teatar sjena obogatio je vizualne elemente u izvedbi omogućavajući publici dublje razumijevanje i suosjećanje s unutarnjim i emocionalnim svijetom likova. Ponovno smo, rabeći repeticiju i izmjenu scena svjetlosnim kadriranjem, uspjeli istaknuti ključne trenutke i teme koje smo željeli prenijeti na publiku.

⁹ Pavis, Patrice (2004). *Pojmovnik teatra*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o., str. 309



Slika 11: Peta scena - *Teatar sjena*

Ponovnim prikazivanjem scena između mladića i djevojke naglasili smo emocionalni teret s kojim se suočavaju partneri dolaskom rata u njihove živote. U prvoj smo slici jednom ručnom svjetiljkom prikazali klasičnu, dramsku situaciju između mladića i djevojke, dok se uz pomoć druge ručne svjetiljke na zidu prikazivala sjena ruže - cvijeta koji je mladić poklonio djevojci, a simbol je ljubavi i ljepote njihova odnosa. U drugoj je slici svjetlo bilo usmjereno na mladićevo nervozno mrdanje noge naglašavajući njegovu unutarnju napetost zbog nadolazećeg rastanka. Paralelno je na zidu iza njega prikazana sjena njegova izvlačenja pištolja, što je simbol njegove odluke odlaska u rat. Mladić ustaje i odlazi u smjeru publike, dok svjetlo vraća fokus na djevojku. Stol za kojim sjedi ima postavljen samo jedan tanjur za objed, što upućuje na negativan ishod mladićeve odlaska u rat. U prvoj je sceni u lukovima katakombi publika površinski zakoračila u odnos mladića i djevojke, dok je u ovoj sceni, uz pomoć teatra sjena, duboko zaronila u njihov unutarnji svijet. Osim scena mladića i djevojke, na jednak su način bile prikazane scene raznih situacija i borbi ljudi prije, tijekom i nakon rata. Tako u jednoj od scena možemo vidjeti muškarca koji nakon rata pokušava zaboraviti boli i traume putem samodestrukcije kao što je alkoholiziranje i kockanje. Njegovo pogrešno suočavanje s traumom rezultira razdvajanjem od supruge.

“Kao čudesni materijal čijoj fluidnosti i podatnosti nema premca, svjetlo daje tonaliteta prizoru, modalizira scensku radnju, nadzire ritam predstave, osigurava prijelaz između različitih momenata, koordinira ostale scenske sustave, povezujući ih ili izolirajući.”¹⁰



Slika 12: Peta scena - *Teatar sjena*

¹⁰ Pavis, Patrice (2004). *Pojmovnik teatra*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o., str. 309

4.6. ŠESTA SCENA – VIZUALNI TEATAR

“vizualno: glumačka igra, ikoničnost pozornice, scenografija, scenske slike;”¹¹



Slika 13: Šesta scena: *Projekcija šara svjetlosti*

Zaključna scena uranja publiku u mistični, paralelni svijet koristeći se vizualnim elementima i efektima. Moja interpretacija te scene podrazumijeva prikaz odlaska ljudi na konačno mjesto njihova života, mjesto spokoja i unutarnjeg mira. Na samom početku scene projekcija reflektira nježne šare svjetlosti usmjerene prema publici. Na vrhu pozornice nalazi se projektor koji stvara šarene linije koje se šire pomoću velikog bijelog platna. Ubrzanim ponavljajućim kretanjem platna pružili smo publici svojevrsni 4D efekt gledanja predstave. U parovima, držeći platno za vrhove, naizmjenično smo se približavali publici. Na taj se način dojam ulaska u svjetlo povećavao, dok je vjetar proizveden naglim pomicanjem platna nadograđivao atmosferu i činio je vjerodostojnijom. Na suptilan smo način publici sugerirali prisutnost svjetla na kraju tunela, koji se često metaforički povezuje s prijelazom iz ovoga života

¹¹ Pavis, Patrice (2004). *Pojmovnik teatra*. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o., str.402.

u onostrani svijet. Prostorija se postupno u potpunosti ispunjava dimom stvarajući maglovitu atmosferu tajanstvenosti. Nakon što je cijela prostorija ispunjena dimom nastaje mrak, nakon kojeg projekcija stvara “crnu kutiju”.



Slika 14: Šesta scena - Crna kutija

Ovaj element, kao i ostale projekcije u ispitu, kreacija su asistenta Marijana Josipovića, koji je istraživanjem projekcija otkrio kako, kombinirajući projekciju crne slike s bijelim rubovima i dimom, možemo dobiti efekt maglovite, svjetlosne kutije. Gustoća dima teže propušta svjetlo te na taj način ne vidimo ništa izvan bijelih rubova koji u sredini tvore kocku. Iz tog se razloga možemo “nevidljivo” kretati izvan nje prikazujući u kutiji ono što želimo pokazati. Rabeći više dijelova tijela, vješto smo prikazali mnoštvo ljudi koji su otišli na drugi svijet. Scena završava izviranjem glava u kutiji, nakon čega se pali svjetlo pomoću kojeg možemo vidjeti obrise “poginulih ljudi”.

5. KOSTIMOGRAFIJA I SCENOGRAFIJA

Naglasak je cjelokupnog ispita na efektном, naglašenom i raznovrsnom vizualu izvedbe - od gigantskih lutki, iskorištavanja različitih scenskih prostora do raznolikih kazališnih formi kao što su ambijentalno kazalište, vizualni teatar i teatar sjena. Zbog jačine tih elemenata odlučili smo se na minimalizam kostimografije i scenografije. Izbor bijelih, neutralnih kostima simbolizira čistoću i nevinost žrtava rata. Također je njihova nježna, bijela boja koristila kao svojevrsno bijelo platno na kojem se svjetlost reflektora i projekcija jače naglašavala. Uz njih, služili smo se bijelim plahtama različitih veličina i oblika, koje su rabile kao višenamjenski elementi, ponekad djelujući kao kostimografija (u drugoj sceni imaju funkciju kostima ljuštore leptira), dok se u drugim trenucima pretvaraju u jedinstvenu scenografija (u četvrtoj su sceni u funkciji dječjeg užeta za preskakanje).



Slika 15: Kostimi

6. ZAKLJUČAK

Proces rada na diplomskom ispitu iz neverbalnog teatra predstavlja ključni segment u momu osobnom razvoju oblikujući me kao glumca i izvođača općenito. Za vrijeme preddiplomskog studija glume i lutkarstva u meni se probudilo duboko zanimanje za razvoj vlastitog tijela i istraživanje spektra fizičkih mogućnosti. Želja za dubljim razumijevanjem različitih kazališnih vrsta i oblika usmjerila me na studiranje diplomskog studija neverbalnog teatra. *Kolona... opet* kao kompilacija različitih kazališnih pristupa i elemenata zaokružila je moje akademsko obrazovanje. Omogućila mi je istražiti različite aspekte kazališta i uživati u istraživanju vizualnog teatra, ambijentalnog kazališta i teatra sjena. Suradnja s kolegama koji dolaze s različitim umjetničkim i kazališnim pozadinama obogatila je i proširila moje znanje. *Kolona... opet* govori o ratu kao jednom od najtragičnijih i destruktivnijih iskustava u ljudskoj povijesti. Cilj je ispita bio različitim kazališnim vrstama i elementima prikazati emocionalne i moralne aspekte rata te istražiti ljudsku patnju i traumu koja je proizašla iz toga.

“Po meni, kao amaterskoj promatračici ove performanse, iznenađujući oblik prikaza uvijek, nažalost aktualne ratne teme uz sav besmisao svega onoga što ratovi donose. Oduševljena sam izvedbom u neuobičajenom prostoru koji svojim građevinskim oblikom doprinosi snažnom dojmu u spoju različitih svjetlosnih i zvučnih efekata, a glumci koji bez ijedne izgovorene riječi svojim profesionalno uigranim pokretima tijela u nastup unose novu svježinu suvremenom kazalištu. Voljela bih češće vidjeti ovakve predstave jer one od publike traže koncentrirano praćenje svih sadržaja koji se prikazuju, gdje gledatelj nije usredotočen isključivo na fabulu. Ovo je djelo koje me je baš potpuno zaokupilo i uživala sam gledati unatoč bolnim prizorima. Apsolutno visoko bih ocijenila predstavu.”¹²

¹² Katarina Sulić – komentar publike

7. LITERATURA

Boro Stjepanović; Gluma I.; RAD NA SEBI, drugo izdanje, Novi Sad, 2005.

Boro Stjepanović; Gluma III.; IGRA, drugo izdanje, Novi Sad, 2005

Feda Štukan, Blank, Izdanje: Buybook, 2022.

Jerzy Grotowski, O kazalištu i glumi, Srednja Europa, Zagreb, 2020

Pavis, Patrice (2004). Pojmovnik teatra. Zagreb: Izdanja Antibarbarus d.o.o.

INTERNETSKE VEZE:

<https://culture.pl/en/artist/andrzej-wroblewski>

8. SLIKE

Slika 1: Andrzej Wróblewski – slika preuzeta s interneta	4
Slika 2: <i>Rozstrzelanie V</i> - Andrzej Wróblewski – slika preuzeta s interneta.....	5
Slika 3: <i>Rozstrzelanie VIII</i> - Andrzej Wróblewski – slika preuzeta s interneta.....	6
Slika 4: Prva scena – <i>Gigantske lutke i scene unutar katakombinih lukova</i> - autor Kristijan Cimer	10
Slika 5: Prva scena - <i>Odlazak u kolonu</i> - autor Kristijan Cimer.....	11
Slika 6: Druga scena – <i>Buđenje</i> - autor Kristijan Cimer.....	12
Slika 7: Treća scena - <i>Streljanje</i> - autor Kristijan Cimer.....	14
Slika 8: Treća scena - <i>Projekcije razrušenih gradova</i> - autor Kristijan Cimer	15
Slika 9: Četvrta scena - <i>Osuda</i> - autor Kristijan Cimer	16
Slika 10: Jerzy Grotowski – slika preuzeta s interneta	17
Slika 11: Peta scena - <i>Teatar sjena</i> - autor Kristijan Cimer	19
Slika 12: Peta scena - <i>Teatar sjena</i> - autor Kristijan Cimer	20
Slika 13: Šesta scena: <i>Projekcija šara svjetlosti</i> - autor Kristijan Cimer	21
Slika 14: Šesta scena - <i>Crna kutija</i> - autor Kristijan Cimer.....	22
Slika 15: Kostimi - autor Kristijan Cimer.....	23

9. SAŽETAK

Kolona... opet diplomski je ispit studentice glume i neverbalnog teatra Hane Schönfeld izveden u lipnju 2022. godine. Mentorstvo potpisuje izv. prof. art. Jasmin Novljaković, a sumentorstvo asistent Marijan Josipović. Ispit istražuje ljudsku patnju uzrokovanu ratnim tragedijama. U ovom radu studentica opisuje scenosljed, inspiracije, kazališne elemente i svoj rad na praktičnom dijelu ispita.

10. SUMMARY

Kolona... opet is a graduation play by a student of acting and non-verbal theater Hana Schönfeld, performed in June 2022. The mentorship is attributed to Assoc. Prof. Art. Jasmin Novljaković, with Assistant Marijan Josipović serving as the co-mentor. The exam explores human suffering caused by wartime tragedies. In this work, the student describes the sequence of scenes, inspirations, theatrical elements, and her work on the practical part of the exam.

11. ŽIVOTOPIS

Hana Schönfeld rođena je 8. kolovoza 1997. godine u Osijeku. Nakon završene jezične gimnazije upisuje preddiplomski studij glume i lutkarstva na Umjetničkoj akademiji u Osijeku 2016. godine. Studij završava 2019. godine te godinu dana poslije upisuje dvopredmetni diplomski studij glume i neverbalnog teatra na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku. Ostvaruje kazališne uloge u Kulturnom centru u Osijeku (Majkemi) i Teatru Naranča u Puli (Pocahontas, Carevo novo ruho, Za kulturi pronti, Noć prije Božića). Osim u kazalištu, imala je priliku glumiti u seriji Šutnja redatelja Dalibora Matanića. Okušala se kao voditeljica radionica za djecu na Međunarodnome dječjem festivalu u Šibeniku (Zijev, zijev, zijevalice) i na Panonskom festivalu knjige u Osijeku (Čitam, stvaram, glumim). U sklopu Večernjakove ruže 2022. godine sudjeluje kao gost najavljiivač, a 2023. godine otvara Oljkić (Osječko ljeto kulture za djecu).